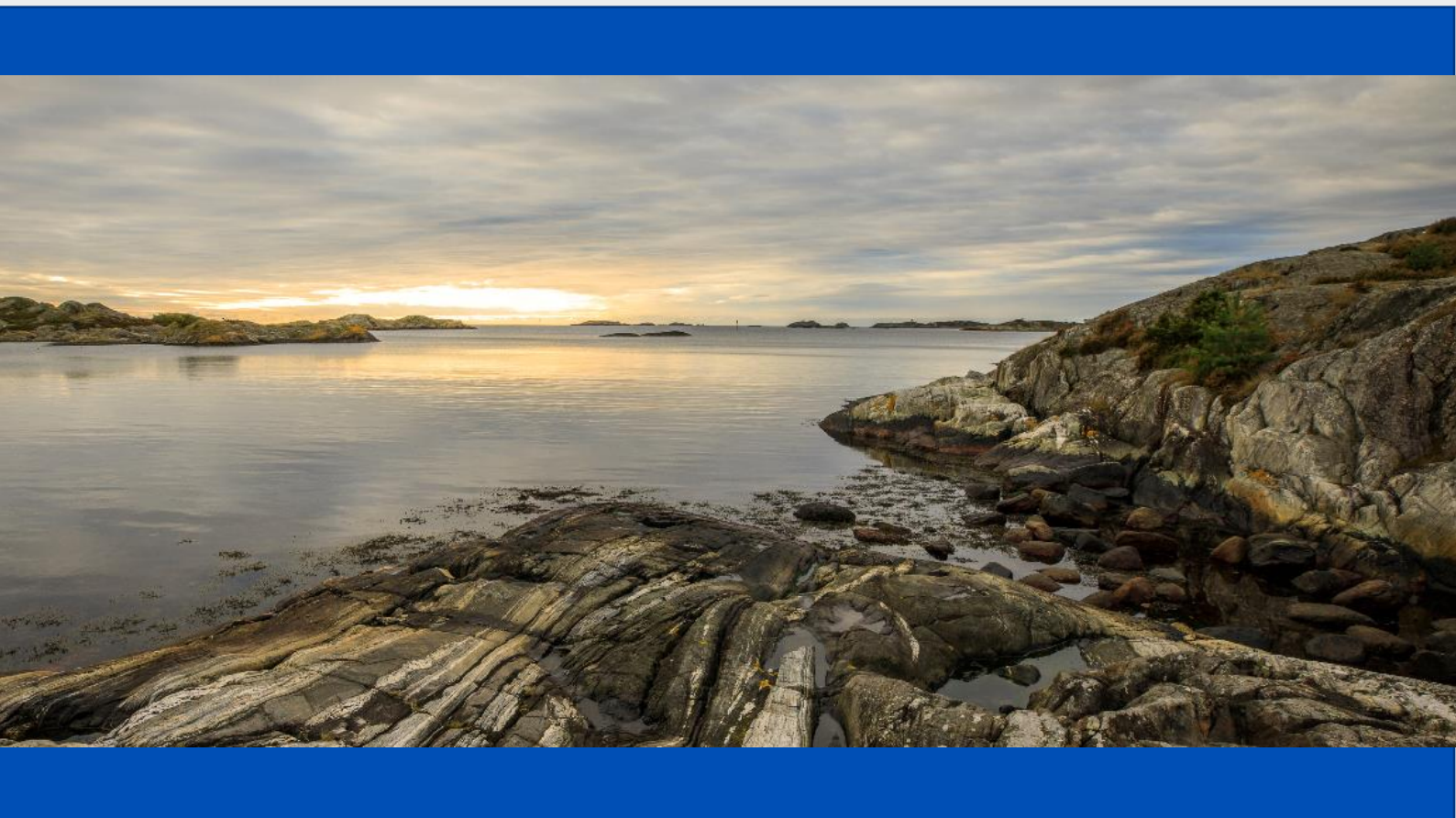

Grimstad

Pårørendestrategi

2024 - 2027

Innhold

Innledning.....	3
Sentrale føringer	3
Lokale føringer.....	4
Mål.....	5
Barn og unge som pårørende	5
Pårørendeinvolvering.....	6
Strategier og tiltak	8
Strategi 1: Samarbeid og samskaping for å sikre at pårørende i alle aldersgrupper opplever seg ivaretatt.....	8
Strategi 2: Gode rutiner for involvering og oppfølging av pårørende	8
Strategi 3: Lett tilgjengelig informasjon til pårørende i ulike livssituasjoner	9
Strategi 4: Kontinuerlig kompetanseheving til ansatte for å sikre at pårørende blir møtt på en god måte.....	9

Innledning

De fleste av oss er pårørende en eller flere ganger i løpet av livet. Vi kan stå nær en som har en fysisk eller psykisk sykdom, en som har en funksjonsnedsettelse, en med rusavhengighet eller en som sitter i fengsel. Noen er pårørende i perioder av livet, mens andre er pårørende gjennom hele livet.

Pårørende er ofte brukers viktigste støtte og kjenner bruker godt. De har erfaring med hva som kan bidra til å hjelpe. Det å være pårørende kan være givende, men også tyngende og vanskelig. Grimstad kommune ønsker å være en pårørendevennlig kommune. Grimstad kommune har derfor laget en pårørendestrategi for helse- og omsorgstjenesten. Strategien har et treårs perspektiv og justeres hvert år. Neste justering blir i 2025.

Planen har tatt utgangspunkt i pårørendeveilederen¹ fra Helsedirektoratet og inspirert av andre kommuners arbeid med pårørendestrategier². Planen er revidert i samarbeid med sektorens ledere og fagkoordinatorer. Tilbakemeldinger i pårørendeundersøkelsen i 2021 og 2023 er inkludert i revideringen.

Strategien er delt inn i følgende kapitler: Sentrale føringer, barn som pårørende og pårørende involvering. For å nå målene som er satt for pårørendestrategien i Grimstad kommune er det utarbeidet fire strategier med tilhørende tiltak.

Sentrale føringer

I følge Helsepersonelloven³ plikter ansatte å kartlegge hvem som er brukers nærmeste pårørende og ivareta dem. Pårørende skal møtes individuelt og ut fra den livssituasjonen de er i. Pårørende inviteres inn i helse- og omsorgsarbeidet som en viktig samarbeidspartner når bruker og pårørende ønsker det.

«Dersom pasienten eller brukeren samtykker til det eller forholdene tilsier det, skal pasientens eller brukerens nærmeste pårørende ha informasjon om pasientens eller brukerens helsetilstand og den helsehjelp som ytes»

pasient- og brukerrettighetsloven § 3-3⁴

Nærmeste pårørende til brukere med manglende samtykkekompetanse har ifølge pasient- og brukerrettighetsloven rett til å medvirke sammen med bruker i helsehjelpen som gis. I henhold til den nasjonale pårørendeveilederen skal kommunen ha systemer som tilrettelegger for god informasjon og dialog med pårørende. Kommunen har ansvar for å sikre at helsepersonell har nødvendig kompetanse for å møte pårørende og deres behov. Helse og omsorgstjenesteloven definerer kommunens ansvar overfor pårørende⁵. Til pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver skal kommunen tilby nødvendig pårørendestøtte i form av opplæring/veiledning, avlastningstiltak og/eller omsorgsstønad.

Stortingsmelding Fellesskap og meistring - Bu trygt heime⁶, viser til at pårørende er en enorm ressurs for sine nærmeste og samfunnet, men står ofte i en svært krevende situasjon over tid. Regjeringen vil gi pårørende bedre støtte og informasjon, og har derfor gitt Helsedirektoratet i oppdrag å utarbeide verktøyet pårørendeavtaler. Det skal legges til rette for godt samarbeid mellom pårørende og helse- og omsorgstjenestene.

¹ [Pårørendeveileder - Helsedirektoratet](#)

² [vedtatt-paroerendestrategi-gjesdal-kommune-271118.pdf](#)

³ [Lov om helsepersonell m.v. \(helsepersonelloven\) - Lovdata](#)

⁴ [Lov om pasient- og brukerrettigheter \(pasient- og brukerrettighetsloven\) - Kapittel 3. Rett til medvirkning og informasjon - Lovdata](#)

⁵ [Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. \(helse- og omsorgstjenesteloven\) - Kapittel 3. Kommunenes ansvar for helse- og omsorgstjenester - Lovdata](#)

⁶ [Meld. St. 24 \(2022–2023\) - regjeringen.no](#)

I 2017 utarbeidet Helsedirektoratet en nasjonal pårørendeveileder ⁷. Denne ble oppdatert januar 2019 med et enda større fokus på barn som pårørende.

Målene med veilederen:

- Barn og unge som pårørende skal bli fanget opp tidlig og få nødvendig informasjon og oppfølging.
- Det legges til rette for større grad av pårørendeinvolvering til det beste for brukere og pårørende.
- Pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver tilbys pårørendestøtte tilpasset deres behov. Pårørendestøtte kan tildeles av tjenestekontoret etter følgende vurderinger;
 - Er omsorgsoppgaven særlig tyngende?
 - Gjelder omsorgsarbeidet nødvendige omsorgsoppgaver?
 - Er omsorgen som gis fra søkeren det beste for den som trenger hjelp?

Helse og omsorgsdepartementet publiserte i 2020 Pårørendestrategi 2021-2025⁸. Som tydeliggjør veilederen: I strategien «Vi – de pårørende» er hovedmålene:

- Anerkjennelse pårørende som ressurs
- God og helhetlig ivaretagelse av alle pårørende, slik at pårørende kan leve gode egne liv og kombinere pårørende rolle med utdanning og arbeid.
- Ingen barn skal måtte ta omsorg for familie eller andre.

Lokale føringer

I 2019 vedtok kommunestyret i Grimstad kommune en Habilitering- og rehabiliteringsplan⁹. Denne revideres våren 2024. Her fremkommer det at kommunen vil styrke pårørenderarbeidet. Pårørendestrategien har bakgrunn i denne planen. Brukernes familie og sosiale nettverk er de viktigste omsorgsaktørene ved siden av kommunen. I kommunen er det flere enheter hvor innbyggerne får helse og omsorgstjenester. De fleste som mottar tjenester, har en eller flere pårørende

Grimstad kommune ønsker å bidra til helhetlig og godt samarbeid mellom pårørende og helse- og omsorgstjenesten. Kommunen ønsker å bidra til at pårørende kan mestre sine omsorgsoppgaver uten at det går ut over egen helse. Pårørendestrategien omhandler involvering av og støtte til pårørende i alle aldersgrupper og i hele helse- og omsorgstjenesten. Den er laget for å gi retningslinjer til ansatte, i møte med pårørende, og skal være et verktøy til kompetanseheving for ledere i helse og omsorgstjenesten.

Kommunen gjennomfører jevnlig pårørendeundersøkelser for å involvere og få innsikt i områder som krever forbedring. Det brukes et digitalt verktøy «Bedrekommune.no»¹⁰

Grimstad kommune utførte pårørendeundersøkelse i 2020/2021 og i 2023. Svarene fra pårørendeundersøkelsen viser at pårørende står i store omsorgsoppgaver og de melder et behov for forbedring av pårørendesamarbeidet. Pårørende ønsker også informasjon og kunnskap.

⁷ [Pårørendeveileder - Helsedirektoratet](#)

⁸ [Vi – de pårørende \(regjeringen.no\)](#)

⁹ [Tema- og fagplaner helse og omsorg - Grimstad kommune](#)

¹⁰ [Forside | Bedrekommune](#)

Figuren viser hvor mange tjenestemottakere det er per 3. kvartal 2023. Dersom hver tjenestemottaker har en til to pårørende, er det mange pårørende tjenesten samarbeider med.

- Enhet for Hjemmetjenester og rehabilitering: 429
- Enhet Psykisk helse og rus: 456
- Enhet Omsorgssentre: 168
- Enhet Habilitering: 186

Mål

Grimstad kommune ønsker å bidra til helhetlig og godt samarbeid mellom pårørende og helse- og omsorgstjenesten. Kommunen ønsker å bidra til at pårørende kan mestre sine omsorgsoppgaver uten at det går ut over egen helse.

I Grimstad kommune skal:

- Pårørende til brukere av helse- og omsorgstjenester oppleve å bli ivaretatt.
- Pårørende ha kjennskap til pårørendetilbud og pårørende involvering
- Ansatte innen helse - omsorgssektoren ha kjennskap til kommunens tilbud og vite hvilke oppgaver og ansvar de har i møte med pårørende.

I møte med pårørende skal ansatte i Grimstad kommune:

- Kartlegge og journalføre hvem som er brukers nærmeste pårørende, deres relasjon og innhente kontaktinformasjon
- Kjenne til rutine for pårørendesamarbeid og involvering. Dette ligger i qm+
- Identifisere barn og unge som pårørende
- Ha kjennskap til hvem som er barnekontakt i tjenesten
- Vite forskjellen på nærmeste pårørende og brukers øvrige nettverk i forhold til pårørendes rettigheter med og uten samtykke fra bruker
- Snakke med bruker om informasjonsdeling med sine pårørende
- I samarbeid med tjenestekontoret kartlegge pårørendes behov for informasjon og oppfølging, og om de står i særlig tyngende omsorgsoppgaver som kan gi dem krav på pårørendestøtte. Tjenestekontoret mottar søknad og avgjør om pårørende har rett på tjenesten pårørendestøtte
- Gi informasjon og sikre at pårørende får den oppfølgingen de har behov for
- Sikre informasjon om ulike tiltak på kommunens nettsider

Barn og unge som pårørende

Pårørendeveilederen¹¹ har særlig fokus på barn og unge som pårørende. Målet er at de blir fanget opp tidlig, får riktig oppfølging og informasjon til å kunne stå i sin pårørenderolle. Sykdom og belastninger påvirker en hel familie. Voksne og barn som pårørende vil ha forskjellige ønsker og

¹¹ [Pårørendeveileder - Helsedirektoratet](#)

behov for informasjon, støtte og oppfølging. Ønsker og behov vil også kunne variere i løpet av et behandlings- eller tjenesteforløp. Barn og unge som er pårørende har økt risiko for å utvikle vansker, og det er derfor avgjørende å gi nødvendig informasjon og hjelp som har beskyttende effekt. Med jevnlig innsats og helhetlig hjelp til barn og familier kan vi bidra til trygghet, god trivsel, læring og utvikling. Barn er pårørende når foreldre eller søsken er brukere med psykisk sykdom, innsatt i fengsel, er rusmiddelavhengige eller har alvorlig somatisk skade eller sykdom. Barn er også pårørende dersom en forelder eller et søsken dør.

I møte med barn som pårørende skal ansatte i Grimstad kommune:

- Identifisere barn og unge som pårørende
- Avklare hvem som har foreldreansvaret når bruker er under 16 år
- Kontakte Tjenestekontor som vurderer ut fra behov om en helsetjeneste får ansvar for å være barnekoordinator med opprettelse av ansvarsgrupper og Individuell plan
- Kartlegge behovet for informasjon og oppfølging
- Gi informasjon og sikre at barn og unge får den oppfølging de har behov for
- Helsepersonell skal dokumentere arbeid med mindreårige barn som pårørende til foreldre og søsken i tjenestemottakers journal
- Informere om ulike tiltak som finnes for barn som pårørende på kommunens nettsider
- Tjenesten bør være spesielt obs på:
 - Barn av kronisk syke foresatte/søsken
 - Barn med tilleggsbelastninger på grunn av økonomiske og sosiale forhold
 - Der det er lite åpenhet i familie/nettverket om sykdom /utfordringer
 - Barn som har synlig vansker
 - Tettere oppfølging av barna når foreldrenes sykdom forverres

Pårørendeinvolvering

I henhold til Pårørendeveilederen har helsetjenesten veiledningsplikt. Det innebærer å gi generell informasjon til pårørende, veilede og sette pårørende i kontakt med pasient- og brukerombud. Helsetjenesten har veiledningsplikt som innebærer at pårørende som henvender seg skal gis generell informasjon. Generell informasjon til pårørende krever ikke samtykke fra brukeren. Når brukeren samtykker til det, er helsepersonell fritatt fra taushetsplikten og kan gi nærmeste pårørende informasjon om brukerens helsetilstand og helsehjelp. Informasjon om brukerens helsetilstand og helsehjelp må gis på en hensynsfull og støttende måte.

Grimstad kommune benytter i dag blant annet følgende virkemidler for involvering av pårørende på systemnivå:

- Brukerundersøkelse til pårørende hvert tredje år
- Eldreråd, Råd for mennesker med funksjonsnedsettelse
- Pårørende- og brukerutvalg i ulike enheter
- Brukerrepresentanter gis mulighet til medvirkning i utarbeidelse av planer

Grimstad kommune benytter i dag blant annet følgende virkemidler for involvering av pårørende på individnivå:

- Samarbeidsmøter
- Kartleggingssamtaler
- Informasjonssamtaler
- Individuell plan/ansvarsgruppemøter

- Pårørendesamtaler med tjenesteutøvere og koordinator
- Pårørendeskole for pårørende til personer med demens
- Temakafé møteplass for kreftrammede og deres nærmeste
- Kompetanse- og oppfølgingstiltak for pårørende i samarbeid spesialisthelsetjeneste og brukergruppe organisasjoner.

Strategier og tiltak

Det er i planarbeidet utarbeidet fire strategier med tilhørende tiltak.

1. Samarbeid og samskaping for å sikre at pårørende i alle aldersgrupper opplever seg ivaretatt
2. Gode rutiner for involvering og oppfølging av pårørende
3. Lett tilgjengelig informasjon til pårørende i ulike livssituasjoner
4. Kontinuerlig kompetanseheving til ansatte for å tilrettelegge at pårørende blir møtt på en god måte

Strategi 1: Samarbeid og samskaping for å sikre at pårørende i alle aldersgrupper opplever seg ivaretatt			
	Tiltak	Ansvar	Frist
1.	Utførere pårørendeundersøkelse hvert 3. år.	Enhetsledergruppen og kommunens representant for «Bedre kommuner»	Hvert 3. år
2.	Bearbeide svar fra pårørendeundersøkelsen 2023 og implementere vedtatte tiltak	Representanter fra hver enhet og enhetslederne	Innen 3 mnd. etter avsluttet undersøkelse
3.	Informere helsepersonell om kommunens tilbud til familier og barn som pårørende. Slik at de kan viderefremme kontakt der det er aktuelt. Publisere på Hedda	Utviklingsavdelingen	Før sommeren 2024
4.	Informere ansatte innen Helse- og omsorgssektoren samt andre aktuelle sektorer om kommunens pårørendestrategi	Utviklingsavdelingen	Innen sommeren 2024

Strategi 2: Gode rutiner for involvering og oppfølging av pårørende			
	Tiltak	Ansvar	Frist
5.	Følge gjeldende rutiner for kartlegging og involvering av pårørende	Alle ansatte i helse og omsorg	Kontinuerlig
6.	Pårørendesamling for alle pårørende i hver enhet	Enhetsledere, avdelingsledere og fagkoordinatorer	Årlig
7.	Kommunen skal få innsikt i verktøyet: «Pårørende avtale» – og benytte dette i samhandling med pårørende med krevende omsorgsoppgaver	USHT og utviklingsavdelingen	Innen 2024
8.	Smil grupper for barn som pårørende	Psykisk helse og rus enheten sammen med enhet Helse	Kontinuerlig
9.	Helsesykepleier tilbyr samtale for barn og unge som pårørende	Enhet Helse	Kontinuerlig
10.	Oppfølging av etterlatte gjennom livssynsneutrale sorggrupper	Diakon	Kontinuerlig
11.	Pårørendeskole for pårørende til personer med demens	Demenskoordinator	Årlig
12.	Temakafé for pårørende og pasienter som har eller har hatt kreft	Kreftkoordinator i kommunen i samarbeid med Kreftforeningen og frivillige	Månedlig

13.	Kreftkoordinator tilbyr støttesamtaler med pårørende	Kreftkoordinator	Kontinuerlig

Strategi 3: Lett tilgjengelig informasjon til pårørende i ulike livssituasjoner			
	Tiltak	Ansvar	Frist
14.	Revidert pårørendestrategi til orientering til politikere for Grimstad kommune	Politiske utvalg, enhetsledere og kommunalsjef.	Våren 2024
15.	Revidere pårørende brosjyre	Utviklingsavdelingen	Innen sommer 2024
16.	Revidere informasjon nettside om pårørendes rettigheter og kommunens tjenester på Grimstad kommunes nettsider	Utviklingsavdelingen	Innen sommer 2024
17.	Velkomstbrosjyre leveres til bruker /beboere og pårørende med nyttig informasjon om tjenestetilbudet og kontaktinformasjon til aktuell leder	Enhetsledere	Årlig revisjon

Strategi 4: Kontinuerlig kompetanseheving til ansatte for å sikre at pårørende blir møtt på en god måte			
	Tiltak	Ansvar	Frist
18.	Ansatte som har kontakt med pårørende tar e-læringskurs om pårørendesamarbeid.	Avdelingsledere og ansatte	Kontinuerlig
19.	Ulike pårørendekurs som «Tankevirus», Kurs i belastningsmestring og kurs i depresjonsmestring i regi av Grimstad kommune.	Ansatte	Kontinuerlig
20.	Bruk av samtaleverktøy omkring etiske dilemmaer i møte med pårørende.	Avdelingsleder og enhetsleder	Kontinuerlig
21.	Tilby veiledning i etiske dilemmaer til ansatte som møter pårørende	Avdelingsledere og fagkoordinatorer	Kontinuerlig
22.	Aktuelle tiltak i pårørendestrategien tas med i kompetanseplanen til hver avdeling	Enhetsledere, avdelingsledere og fagkoordinatorer	Årlig